

PÕHIKOOLI ÜHISKONNAÕPETUSE LÕPUEKSAMI VASTAVUSTABEL

I. ÕPPEKAVA ÜLDPÄDEVUSED

Üldpädevus	Eksami seos üldpädevusega
<i>Väärtuspädevus</i>	Õpilane suudab mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda. Õpilane suudab hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt.
<i>Sotsiaalne pädevus</i>	Õpilane suudab toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna. Õpilane teab ning järgib ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme; teeb koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerib inimeste erinevusi ning oskab arvestada neid suhtlemisel.
<i>Enesemääratluspädevus</i>	Õpilane suudab mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi.
<i>Õpipädevus</i>	Õpilane suudab hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid erinevates kontekstides ning probleeme lahendades; analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.
<i>Suhtluspädevus</i>	Õpilane suudab ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
<i>Matemaatikapädevus</i>	Õpilane suudab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.
<i>Ettevõtlikkuspädevus</i>	Õpilane suudab ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; seada eesmärgid ja neid ellu viia; korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest; reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

II. ÕPPEKAVA VALDKONNAPÄDEVUSED

Valdkonnapädevus	Eksami seos valdkonnapädevusega
<i>Emakeelepädevus</i>	Õpilane suudab väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt; ning lugeda ja mõista erinevaid tekste. Õpilane analüüsib ja hindab kriitiliselt loetud teksti. Õpilane teab, mis on autoriõiguse kaitse.
<i>Võõrkeeltepädevus</i>	Õpilane on lugupidav teiste kultuuride vastu mitmekultuurilises ühiskonnas.
<i>Matemaatikapädevus</i>	Õpilane oskab tõlgendada arvandmeid (graafikud, tabelid, diagrammid); oskab probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada. Oskab loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada.
<i>Loodusteaduslik pädevus</i>	Õpilane teab, kuidas looduskeskkond mõjutab inimese arengut. Õpilane väärtustab jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi.
<i>Tehnoloogiline pädevus</i>	Õpilane oskab hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte. Õpilane teab erinevaid ameteid ja elukutseid. Õpilane oskab rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetiliselt oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel; kasutada tehnilisi vahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.
<i>Kultuuriline pädevus</i>	Õpilane teab, mis on eneseteostus, rahvakultuur ning loominguline eneseväljendusoskus.
<i>Tervise- ja kehakultuuripädevus</i>	Õpilane on salliva suhtumisega kaaslastesse.

III. ÜLESANNETE SEOS ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRKIDE JA LÄBIVATE TEEMADEGA

ÜL.		Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Keskond ja jätkusuutlik areng	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Kultuuriline identiteet	Teabekeskond	Tehnoloogia ja innovatsioon	Tervis ja ohutus	Väärtused ja kõlblus	Ühiskonnaõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid
I OSA	1			x						Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane: 1) tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada; 2) oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas lähtudes üldinimlikest väärtustest; 3) teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil; 4) väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos; arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu kesksete normide rikkumisele; on seaduskuulekas; 5) määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailma kodanikuna.
	2							x	x	
	3					x	x		x	
	4		x			x		x		
II OSA	1					x			x	
	2			x		x				
	3				x					
	4				x				x	
III OSA	1	x		x					x	
	2		x	x					x	
	3			x					x	
IV OSA	1	x		x						
	2	x								
	3	x		x						
ARVAMUS	1			x	x				x	
	2	x	x	x	x		x		x	
	3	x	x	x				x	x	

IV. EKSAMI ÜLESANNETE SEOS KOOLIASTME ÕPITULEMUSTEGA

III kooliastme õpitulemused	I OSA				II OSA				III OSA			IV OSA			Arvamus		
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Põhikooli lõpetaja:																	
1) tunneb demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;			x		x	x			x						x		x
2) määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;			x						x	x	x				x		x
3) tunneb ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tegutseb inimõiguste kaitsel; tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käitub sallivalt;		x													x	x	
4) tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärgi;					x	x	x	x	x	x	x						
5) tunneb Euroopa Liidu ülesehitust, väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärgi;		x	x														
6) selgitab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; mõistab riigi ja turu vahet, teab, mis on avalik ja erasektor; tunneb maksustamise eesmärgi ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;	x								x			x	x	x	x		x
7) hindab oma võimalusi, õigusi ning vastutust ettevõtjana ja tööturu osalisena, kavandab oma karjääri, teeb otsuseid enda suutlikkuse ja ressursse adekvaatselt analüüsides ning tegevuse tagajärgi prognoosides;		x							x		x	x				x	X
8) hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;				x						x					x	x	
9) analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autoriõiguste kaitsel; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid;			x	x	x		x	x	x	x	x	x				X	
10) teab, mis on üleilmastumine ja toob näiteid üleilmastumise mõjudest majandusele, kultuurile, keskkonnale jne.				x						x		x			x		

V. EKSAMI ÜLESANNETE SEOS KOOLIASTME ÕPITULEMUSTEGA

[illegible]

2) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost;			x						x							x	
3) tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.				x													
II. Riik ja valitsemine																	
1. Demokraatia																	
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus;						x			x							x	
2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;					x	x			x							x	
3) väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igaühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;		x	x						x							x	x
4) oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ja selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ja annab neile hinnangu;					x				x				x			x	
5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.					x												
2. Eesti valitsemiskord																	
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;			x		x	x	x	x	x							x	
2) tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart);					x	x	x	x									
3) mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda. Oskab leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);				x	x				x								x
4) suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades;																	
5) tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsust;									x					x		x	x

6) selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana;						X											
7) teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; nimetab Eesti parlamendierakondi; teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.						X											
III. Kodanikuühiskond																	
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus;									X		X						
2) mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärgi; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;	X								X	X	X						
3) oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi;									X	X	X						
4) algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide püstitamisel ja elluviimisel.										X	X				X	X	
IV. Majandus																	
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüvis, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investeering, tarbijakaitse;		X		X								X	X	X			
2) tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;		X										X				X	
3) analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimisel ja karjääri planeerimisel;		X							X			X				X	